

TRÁI ĐẤT

bị làm sao thế?

**Bí ẩn mùa xuân
đến sớm**

Choo Li-Hsian & Natasha Wong

MINH HỌA: Chin Pik Wun

First News®

NHÀ XUẤT BẢN THỜI ĐẠI

150 Years
Science For A Better Life

Choo Li-Hsian & Natasha Wong

MINH HỌA: Chin Pik Wun

TRÁI ĐẤT bị làm sao thế?

Bí ẩn mùa xuân đến sớm

Biên dịch: Song Thu

150 Years
Science For A Better Life

Hành động bảo vệ môi trường của Bayer nhằm giáo dục những người bảo vệ hành tinh tương lai.

Original title: **WHAT'S UP WITH THE EARTH?**

THE MYSTERY OF EARLY SPRING

Written by **Choo Li-Hsian & Natasha Wong**

Illustrated by **Chin Pik Wun**

Copyright © 2010 by Bayer (China) Limited. All rights reserved.

A climate protection initiative by Bayer (China) Limited to educate the future guardians of our planet. Such exposure will hopefully encourage young readers to act in a more sustainable way, make more sustainable choices and develop the basic concept of a low carbon lifestyle from a young age.

Vietnamese Translation Copyright © 2013 by First News – Tri Viet Publishing Co., Ltd.

Vietnamese translation edition is published by arrangement with Bayer (China) Limited.

Tác phẩm: **TRÁI ĐẤT BỊ LÀM SAO THẾ?**

BÍ ẨN MÙA XUÂN ĐẾN SỚM

Tác giả: **Choo Li-Hsian & Natasha Wong**

Minh họa: **Chin Pik Wun**

Công ty First News – Trí Việt giữ bản quyền xuất bản và phát hành ấn bản tiếng Việt trên toàn thế giới theo hợp đồng chuyển giao bản quyền với Bayer Limited – Trung Quốc.

Sáng kiến bảo vệ khí hậu của Bayer (Trung Quốc) nhằm góp phần giáo dục thế hệ trẻ tương lai. Chúng tôi hy vọng rằng việc tiếp xúc với môi trường sẽ khuyến khích các bạn trẻ có những hành động và lựa chọn thiết thực, cũng như nâng cao nhận thức về một lối sống thân thiện với môi trường từ khi còn nhỏ.

Bất cứ sự sao chép nào không được sự đồng ý của First News đều là bất hợp pháp và vi phạm Luật Xuất bản Việt Nam, Luật Bản quyền Quốc tế và Công ước Bảo hộ Bản quyền Sở hữu Trí tuệ Berne.

CÔNG TY VĂN HÓA SÁNG TẠO TRÍ VIỆT – FIRST NEWS

11H Nguyễn Thị Minh Khai, Quận 1, TP. HCM

Tel: (84.8) 38227979 – 38227980 – 38233859 – 38233860

Fax: (84.8) 38224560; Email: triviet@firstnews.com.vn

Web: www.firstnews.com.vn

LỜI GIỚI THIỆU

Siêu anh hùng không hẳn phải là người có sức mạnh, mà là người mỗi ngày đều có những hành động nhỏ để tạo nên bao điều vĩ đại. Các em thực sự sẽ là những siêu anh hùng nếu như...

Các em sẽ tìm thấy câu trả lời trong cuốn sách về biến đổi khí hậu **“Trái đất bị làm sao thế?”** do First News và Bayer phối hợp thực hiện, dưới sự bảo trợ thông tin của Live & Learn – một tổ chức phi lợi nhuận và phi chính phủ Việt Nam chuyên về các hoạt động vì môi trường. Cuốn sách sẽ đưa các em đến với cuộc phiêu lưu kỳ thú của ba bạn nhỏ Na, Tèo và Tý. Với lòng hiếu kỳ, ham thích khám phá, tìm tòi, ba thám tử nhí đã nhận ra sự biến đổi khí hậu và quyết tâm “điều tra” ra nguyên nhân.

Vấn đề biến đổi khí hậu thoạt nghe có vẻ to tát và khó hiểu với các em, song lại trở nên gần gũi qua những trang sách có hình ảnh dễ thương cùng phần giải thích các ý tưởng khoa học một cách đơn giản, dễ hiểu. Các em sẽ hiểu vì sao trời ngày càng oi bức, thời tiết ngày càng trở nên thất thường và khám phá ra rằng thực sự làm một siêu anh hùng chẳng khó chút nào.

Với cuốn **“Trái đất bị làm sao thế?”**, các độc giả nhỏ tuổi Việt Nam sẽ hiểu được nguyên nhân và tác động của biến đổi khí hậu đối với trái đất để từ đó có những hành động dù là nhỏ nhưng cũng góp phần to lớn trong việc bảo vệ trái đất - “mái nhà chung” của tất cả mọi người.

Biến đổi khí hậu là một trong những thách thức cấp bách của thời đại. Đây là hiện tượng toàn cầu, có sức tác động to lớn đến cuộc sống chúng ta. Hoạt động của con người là một trong những nguyên nhân chính gây ra hiện tượng biến đổi khí hậu, vì vậy Bayer tin rằng mỗi người chúng ta đều có thể và nên có những hành động ngăn chặn hiện tượng ấm dần lên của trái đất.

Bayer góp phần chia sẻ trách nhiệm doanh nghiệp qua việc tìm kiếm giải pháp giảm thiểu khí thải gây hiệu ứng nhà kính. Cụ thể là, các sản phẩm của Bayer hướng đến giải pháp tiết kiệm năng lượng và bảo tồn các nguồn tài nguyên, và Bayer đã thành công đăng ký trong mục tiêu cải tiến để các trang thiết bị của mình ngày càng thân thiện hơn với môi trường. Gần đây, Bayer nhấn mạnh sự cam kết bền vững khi phát động chương trình toàn cầu mang tên “Chương trình Bền vững Bayer” (Bayer Sustainability Program) với một trong những mục tiêu chính là bảo vệ khí hậu. Bayer cũng đã đầu tư một tỷ Euro vào “Chương trình Khí hậu của Bayer” (Bayer Climate Program), đây là dự án bảo vệ khí hậu đặc biệt, hướng đến việc phát triển các giải pháp công nghệ tiên tiến, sáng tạo nhằm hạn chế “dấu chân cacbon” (là toàn bộ lượng carbon mà doanh nghiệp thải ra một cách trực tiếp hoặc gián tiếp) không chỉ của Bayer mà còn của các đối tác và khách hàng.

“Chương trình Khí hậu của Bayer” đặt trọng tâm vào giáo dục và nhận thức. Chúng tôi tin rằng trẻ em có quyền được biết về thế giới mà các em đang sống và sẽ kế thừa. Quyển sách này giúp các em nhận thức về vấn đề trái đất ấm dần lên, và quan trọng hơn thế là những việc các em có thể làm để bảo vệ khí hậu. Thông điệp ngầm của quyển sách này là tất cả mọi người, từ người lớn đến trẻ em, đều có thể tạo nên sự khác biệt. Những hành động nhỏ trong cuộc sống thường nhật có thể tạo nên sức tác động có ý nghĩa lâu dài.

Bayer hân hạnh tài trợ cho quyển sách thiếu nhi **“Trái đất bị làm sao thế?”** viết về vấn đề trái đất ấm dần lên. Tôi tin rằng quyển sách này sẽ truyền cảm hứng cho các em học sinh và các bậc phụ huynh, từ đó mỗi người sẽ có những hành động vì xã hội nhằm góp phần giải quyết thách thức cấp bách mang tính toàn cầu hiện nay, đó là biến đổi khí hậu.

Tiến sĩ Wolfgang Plischke

Thành viên Hội đồng Quản trị của Tập đoàn Bayer AG

**Chúng ta không thừa hưởng trái đất từ tổ tiên,
mà vay mượn nó từ con cháu mình.**

- Ngạn ngữ thổ dân châu Mỹ

Na

Tèo

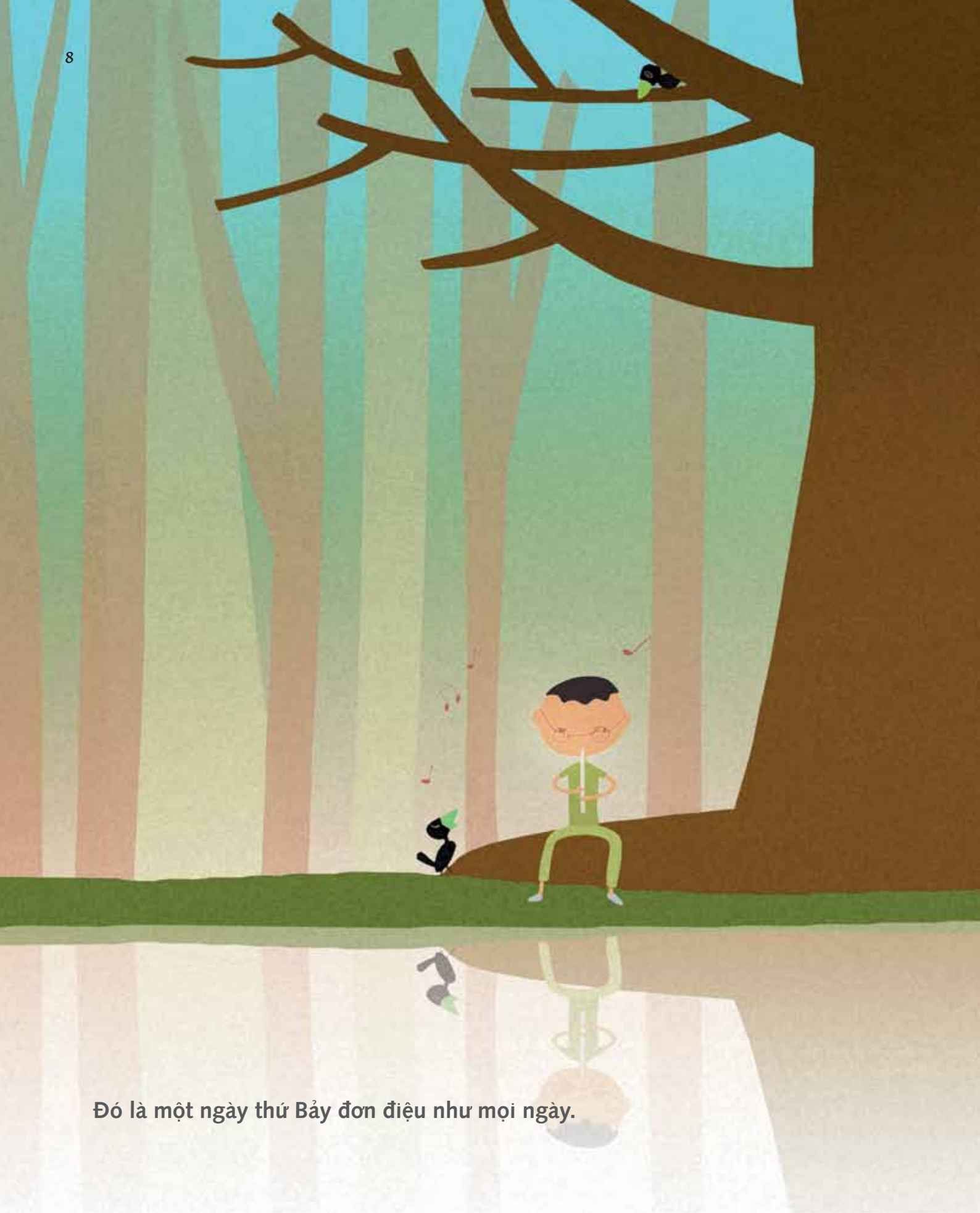
Tý

Bạn trông thế nào?
Tên bạn là gì vậy?

Đó là một ngày thứ Bảy đơn điệu như mọi ngày.

ngáp dài!

Tẻ nhạt quá đi mất!

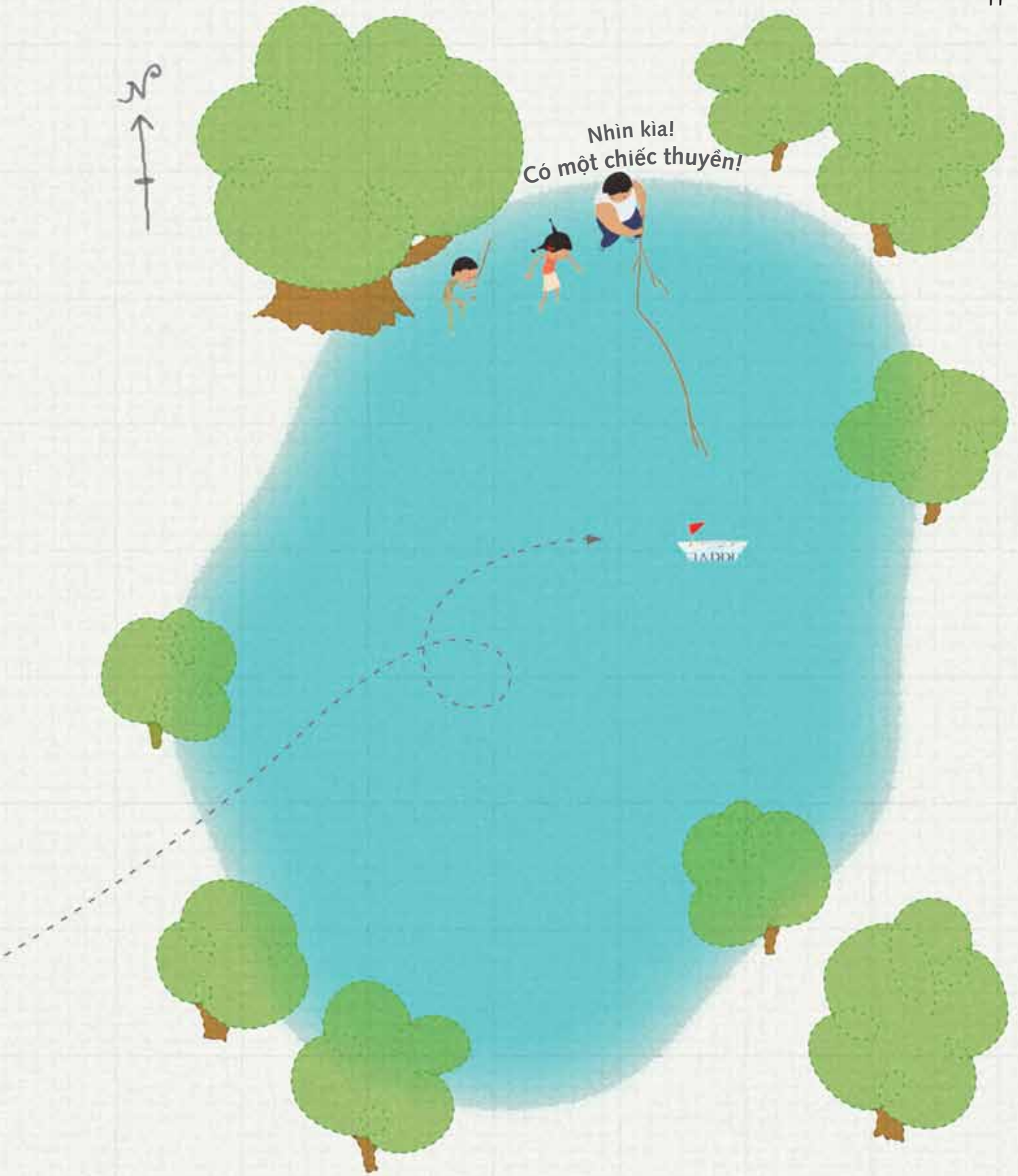
Mỗi một chuyến phiêu lưu
là bí mật nho nhỏ.

Có thể đầy niềm vui
như cánh diều no gió.

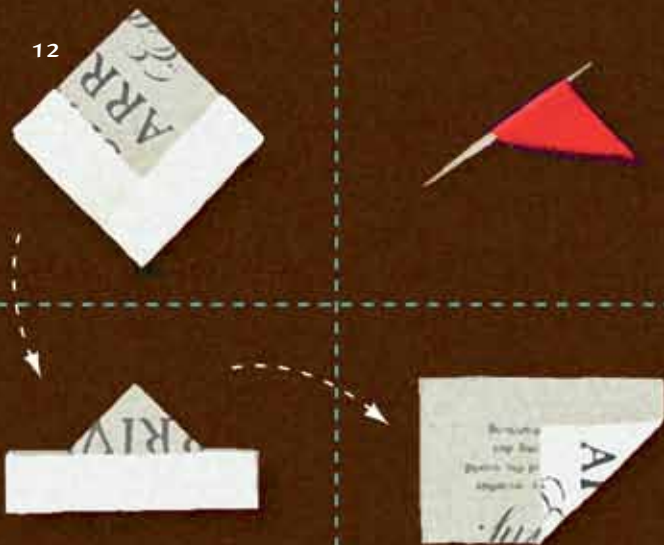
Có thể ẩn đâu đó
hoặc nấp trong chiếc giày.

Này! Tớ thấy rồi đây!
Cậu đã thấy chưa thế?

Nhìn kia!
Có một chiếc thuyền!

Điều bất ngờ hé lộ.

MÙA XUÂN ĐẾN SỚM!

Các nhà khoa học cảnh báo rằng do trái đất ấm dần lên nên các kiểu thời tiết trên thế giới cũng đang dần biến đổi.

Tèo ơi!
 Tý ơi!
 Các cậu nhìn lên mà xem,
 là thật đó!
 Năm nay hoa nở
 sớm hơn mọi năm nè!

Ồ, những ngày thứ Bảy đơn điệu lại có thể chứa đựng điều lạ kỳ!

“Thiên nhiên dường như xáo trộn quá mức rồi.”

“Báo đài ngày nào cũng đăng tin về khí hậu.”

“Có ai vừa mới nhắc đến món bò nấu đậu à?”

TU DUY XANH

Hai từ “khí hậu” và “thời tiết” có đồng nghĩa không vậy?

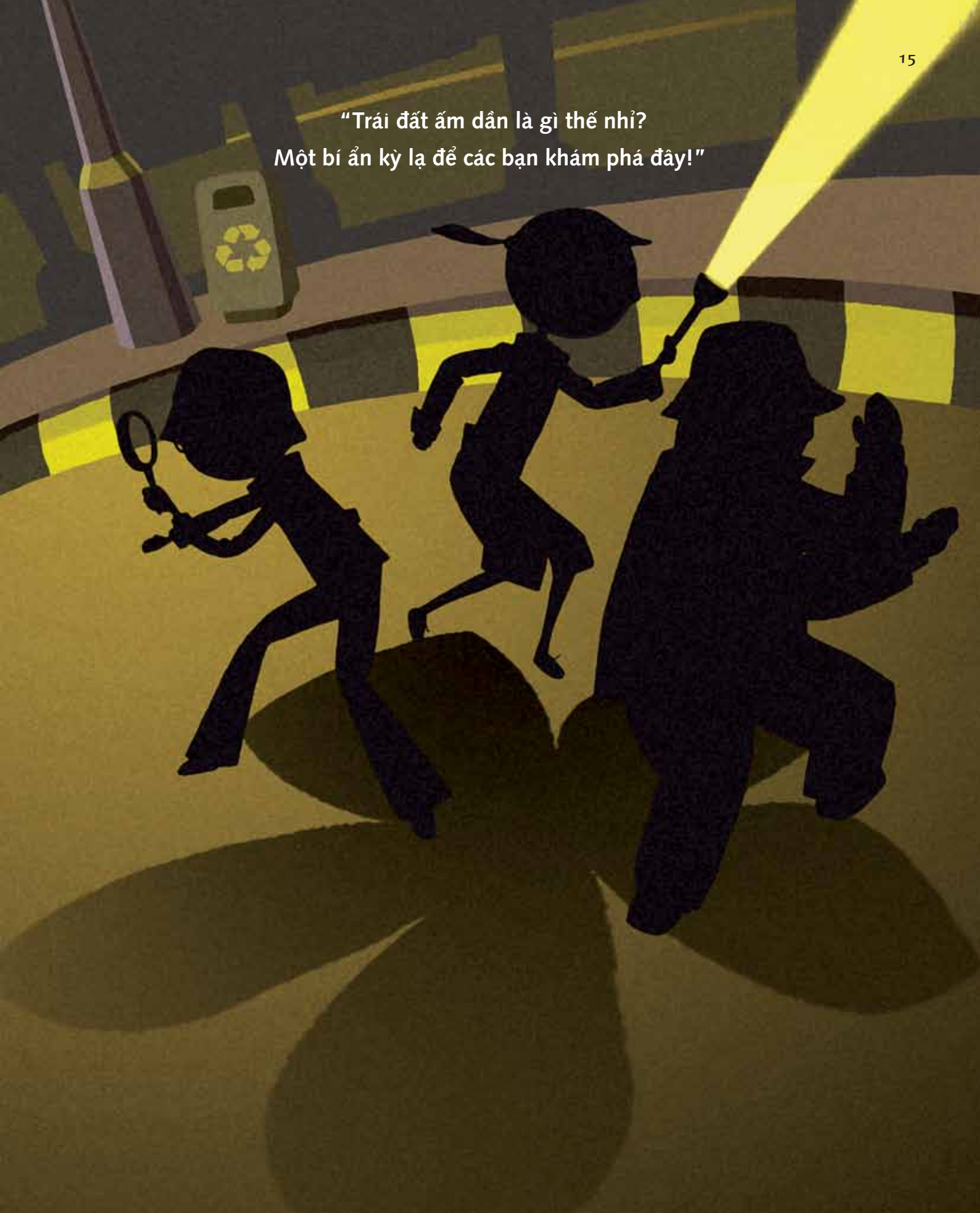
ĐÁP: Không hề! Thời tiết là chỉ trời hôm nay thế nào, nắng hay mưa. Còn khí hậu là thời tiết trung bình đo được trong nhiều năm ở một nơi nào đó. Khí hậu cho chúng ta biết thời tiết ở một nơi như thế nào trong những khoảng thời gian nhất định nào đó của năm.

Chẳng hạn, Sapa ở miền Bắc thường có khí hậu lạnh, đôi khi còn có tuyết rơi, còn Cà Mau ở miền Nam thì có khí hậu ấm áp.

“Trái đất ấm dần là gì thế nhỉ?
Một bí ẩn kỳ lạ để các bạn khám phá đây!”

Bầu khí quyển ôm trọn trái đất gần giống như một lớp da. Đó chính là lớp khí quanh chúng ta, một hỗn hợp gồm các khí nitơ, oxy, hiđro cùng với các loại khí gây hiệu ứng nhà kính như cacbonic, metan. Khí gây hiệu ứng nhà kính hấp thụ sức nóng của mặt trời để giữ ấm cho trái đất.

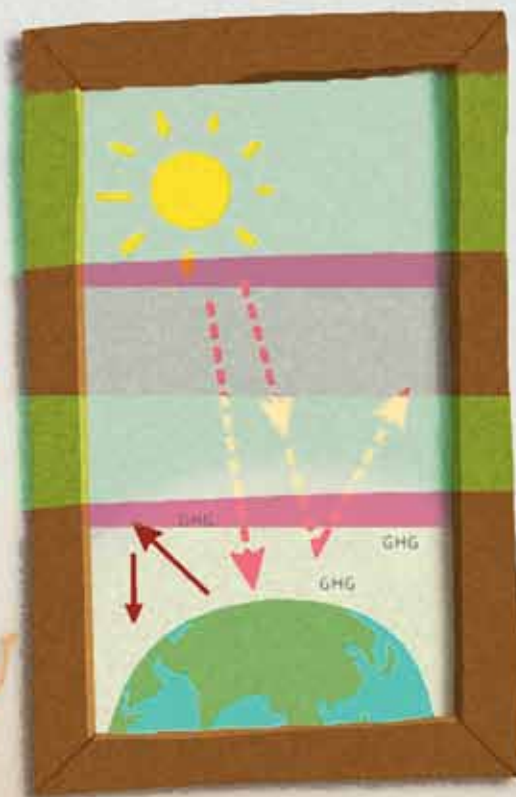
48

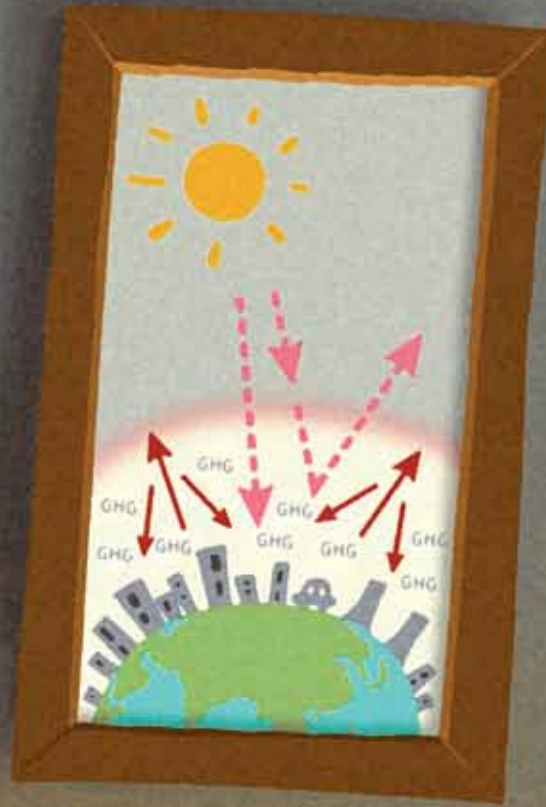
Thế nhưng hơn 100 năm qua, trái đất đã và đang ấm dần lên do ngày càng có nhiều khí gây hiệu ứng nhà kính thải vào bầu khí quyển.

49

Thật ra, khí gây hiệu ứng nhà kính không hẳn là xấu đâu. Với một lượng thích hợp thì nó sẽ như một chiếc chăn ủ ấm cho trái đất.

Ngày càng có nhiều khí gây hiệu ứng

Song khi có quá nhiều thì chiếc chăn ấy trở nên quá nóng, như thể bạn đắp chăn dày cộm mà ngủ trong một đêm hè oi bức vậy.

nhà kính thải vào bầu khí quyển.

NGHIÊN CỨU: khí gây hiệu ứng nhà kính

Theo các nhà khoa học, đó là do con người thải khí gây hiệu ứng nhà kính vào bầu khí quyển.

Việc đốt cháy các nhiên liệu hóa thạch như khí thiên nhiên, dầu lửa và than đá tạo ra khí cacbonic - một loại khí gây hiệu ứng nhà kính.

Cây xanh hấp thụ khí cacbonic trong không khí, làm giảm lượng khí gây hiệu ứng nhà kính, giúp hành tinh chúng ta mát và sạch hơn.

Đáng buồn thay, con người đã đốn hạ nhiều khu rừng rộng lớn để lấy chỗ xây dựng.

Chặt cây chỉ mất vài phút ngắn ngủi, nhưng để trồng được cây lớn như thế thì phải mất nhiều năm ròng.

“Tại sao con người lại quá lo lắng trước hiện tượng trái đất ấm dần lên thế?”

“Hóa ra khí hậu thế giới đang ngày càng ấm hơn à?”

“Chúng mình hãy cùng tìm hiểu nhé!”

Nhiều động vật mất đi chỗ ở.

Chúng ta bay đến nơi tận cùng trái đất
 Qua núi non, biển cả, thung lũng, sông ngòi.
 Bay từ lúc bình minh hé sáng trên trời
 Đến khi hoàng hôn buông quả cầu rực đỏ.

TU DUY XANH

Bạn có biết băng tuyết giúp
 phản xạ nhiệt từ mặt trời không?
 Khi trái đất ấm lên, băng sẽ tan
 thành nước và nước sẽ hấp thụ
 nhiệt từ mặt trời lên trái đất.

Một cây xanh già, một chỏm băng tan
 Nhà của tớ chắc rồi phải chuyển.
 Chớ gửi thiệp hay thư từ nhé bạn!
 Ừ, đáng buồn là tớ sẽ phải chuyển nữa thôi.

Những ngày nắng nóng, rồi bão tố cuồng phong.
 Mỗi năm trôi qua lại thêm nhiều biến động.
 Mưa nắng thất thường, tuyết rơi khó đoán.
 Thời tiết phần nộ rồi, bạn có biết hay không?

Sông suối khô cạn
Ao hồ cạn đáy.

Nơi này hạn hán...

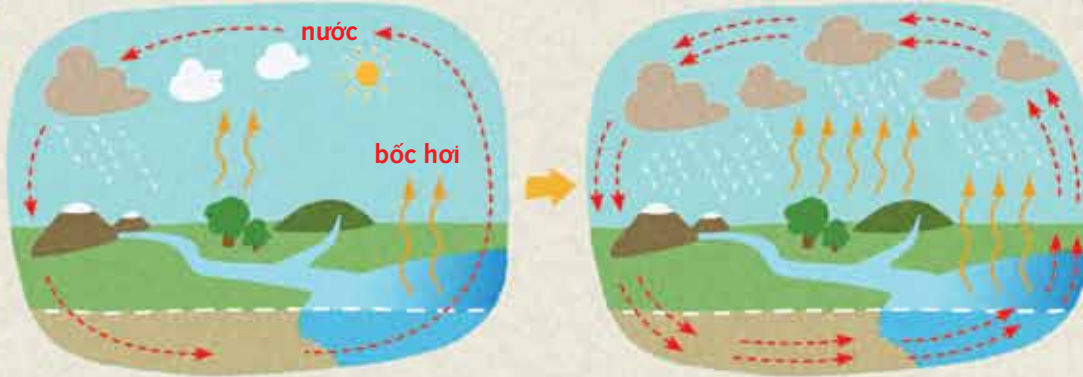
... nơi kia gió giông.

Bạn tưởng tượng được chăng?
Mưa bão hoài không dứt
Nước dâng ngập cửa nhà
Khắp nơi đều lũ lụt.

TU DUY XANH

Thời tiết sẽ ra sao
khi trái đất ngày càng ấm hơn?

Khi trái đất ngày càng ấm lên, nước sẽ bốc
hơi nhiều hơn và mây dày hơn, gây mưa lớn
và bão tuyết ở một số vùng.

Sức nóng cũng khiến cho
không khí và mây chỉ tích tụ
quanh một nơi. Đó là lý
do vì sao trên cùng một khu
vực nhưng chỗ có mưa và
tuyết, chỗ lại không.

“Bọn mình chỉ là trẻ nhỏ, trong khi vấn đề ‘trái đất ấm lên’ dường như quá lớn lao! Nhưng sao bọn mình không thử nhỉ?”

“À, với tớ thì chẳng có cái bánh bao nào quá lớn đến nỗi tớ không thể ăn hết. Tớ chỉ việc cắn nhỏ ra thôi!”

“Cậu nói đúng đấy, Tèo à! Bọn mình đều biết nguyên nhân khiến trái đất ấm dần lên. Có hàng trăm việc nhỏ mà bọn mình có thể làm để giúp giải quyết vấn đề này đấy!”

Siêu anh hùng không hẳn phải là người có sức mạnh

**mà là người mỗi ngày đều có những hành động nhỏ để tạo nên
bao điều vĩ đại.**

Con người đốt cháy khí thiên nhiên, dầu lửa và than đá để tạo ra điện năng.

Quá trình này sản sinh các khí gây hiệu ứng nhà kính, khiến bầu khí quyển ngày càng ô nhiễm.

Chúng ta càng ít sử dụng điện thì càng tốt cho hành tinh chúng ta.

Để tiết kiệm điện, các bạn hãy thực hiện những điều sau ở bất cứ nơi nào có thể nhé.

1. Tắt đèn khi không sử dụng.

TẮT

2. Các sản phẩm “tiết kiệm năng lượng” sẽ tiêu tốn ít điện hơn. Bạn hãy tìm các nhãn dán theo tiêu chuẩn quốc gia.

Các sản phẩm có nhãn xanh lá sẽ tiết kiệm điện hơn so với nhãn đỏ. Tiết kiệm điện cũng là cách giúp bạn tiết kiệm tiền.

3. Bạn hãy nghĩ thêm nhiều cách tiết kiệm điện khác nữa xem.
4. Khi cần sử dụng điện, tốt nhất bạn nên dùng ít và dùng chung.

Hành động nào giúp ích cho hành tinh của chúng ta?

1.

2.

3.

4.

Mọi thứ do đâu mà có?

Chỉ nên mua và sử dụng những gì thật cần thiết.

Thực phẩm ta ăn, quần áo ta mặc và đồ đạc ta dùng đều tốn nhiều năng lượng và nguyên liệu để sản xuất ra. Do vậy, các bạn hãy nghĩ đến việc tái sử dụng những thứ ấy trước khi ném chúng vào thùng rác.

1.

Đừng lãng phí.

2.

Việc tái sử dụng và tái chế đồ dùng sẽ có lợi cho hành tinh chúng ta hơn. Hãy phát huy óc sáng tạo. Các bạn hãy nghĩ ra thật nhiều cách dùng mới cho những món đồ cũ và chăm chút các vật dụng của mình để dùng được bền hơn, bạn nhé.

3.

Hãy mua các loại thực phẩm và đồ dùng ít được bao bì, đóng gói. Hạn chế sử dụng bao bì cả ở nhà lẫn ở trường học.

Sau khi mua hàng, bạn hãy nhìn xem các loại hộp, gói thức ăn và vật dụng vừa mua. Có phải nhiều món được gói quá nhiều lớp không cần thiết hay không?

TU DUY XANH

Mọi thứ chúng ta có và dùng đều từ hành tinh này mà ra. Hàng tỉ người đang sống cùng nhau trên trái đất và chúng ta phải chia sẻ tài nguyên trên trái đất.

Chúng ta nên sử dụng mọi thứ thật cẩn thận để không phải vứt bỏ chúng quá nhanh.

4.

Hạn chế dùng bao ni-lông khi đi mua sắm. Mang theo giỏ xách khi đi mua sắm, đi chợ, siêu thị.

5.

Phân loại rác hữu cơ (lá, cành cây, thức ăn thừa, xác động vật...) và rác có thể tái chế (giấy, thủy tinh, nhựa, kim loại...) trước khi bỏ vào thùng rác.

6.

Mang theo chai nước thay vì mua nước đóng chai.

Đi đó đi đây!

Các bạn hãy đi bộ hoặc xe đạp nếu đến những nơi gần và dùng phương tiện công cộng mỗi khi có thể.

Cây xanh hấp thụ khí cacbonic, làm cho không khí sạch hơn và trái đất xanh hơn. Hãy cùng nhau trồng cây xanh, bạn nhé.

Giấy được làm từ gỗ cây. Bạn nhớ tiết kiệm giấy để không phải đốn cây.

TU DUY XANH

Mỗi năm có hơn 1 tỷ cây xanh bị đốn hạ để lấy nguyên liệu làm giấy. Hãy tiết kiệm giấy để hạn chế việc chặt phá cây xanh.

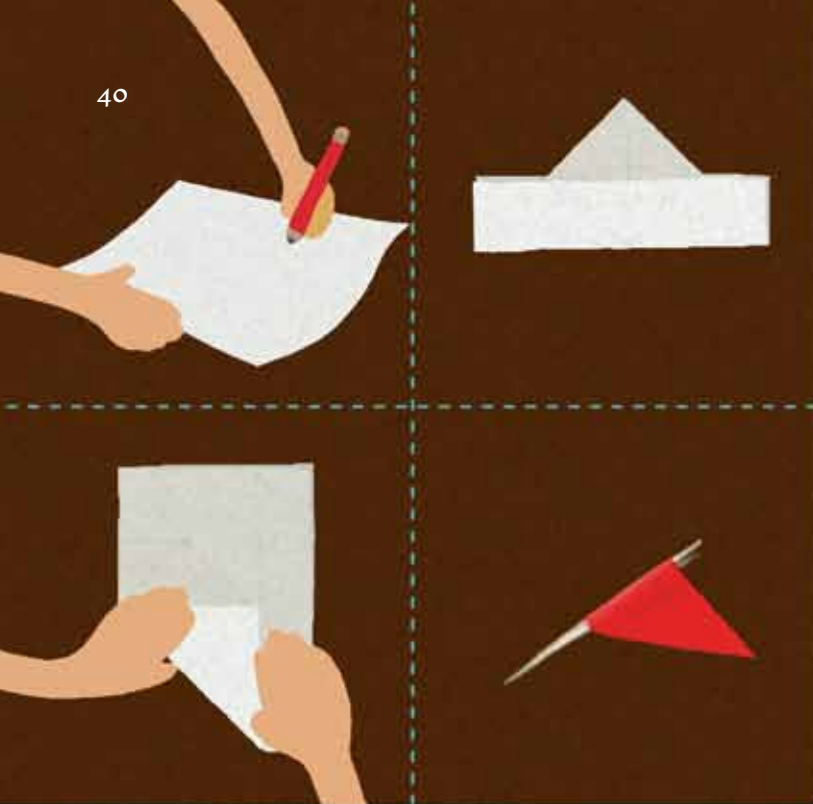

Nếu mỗi ngày bạn và tôi đều làm được những việc nhỏ như thế thì hãy tưởng tượng xem hàng trăm, hàng ngàn, hàng triệu, thậm chí cả tỷ người có thể làm được những gì?

Sự thay đổi bắt đầu từ bạn...

và... tôi.

"Nhìn này! Có một chiếc thuyền!"

Chú giải

Trái đất ấm dần lên:	là sự gia tăng nhiệt độ trung bình của bầu khí quyển trái đất.
Nhiên liệu:	là thứ sản sinh ra năng lượng.
Nhiên liệu hóa thạch:	là những phần còn lại của động thực vật sống hàng triệu năm trước. Những phần còn lại này (như xương và vỏ sò) được chôn sâu dưới mặt đất. Dần dần, chúng trở thành nhiên liệu giàu cacbon như than đá, dầu lửa và khí thiên nhiên, là những chất được dùng để tạo năng lượng.
Cacbon:	là thành phần quan trọng được tìm thấy trong mọi sinh vật sống. Các dạng hình thù cacbon có thể trông khác nhau hoàn toàn, như kim cương thì trong suốt còn than đá thì đục và đen nhánh.
Cacbonic:	được tạo ra khi có một nguyên tử cacbon kết hợp với hai nguyên tử oxy. Thực vật hấp thụ khí cacbonic trong không khí cho quá trình quang hợp. Cacbonic là chất khí trong không khí, nhưng cũng có thể ở dạng rắn khi đông cứng lại và tạo thành “băng khô”.
Than đá:	Than đá là một loại nhiên liệu hóa thạch. Than đá có màu đen nhánh hoặc nâu đen, dùng để đốt tạo năng lượng. Than đá là nguồn năng lượng lớn nhất dùng để sản xuất điện năng.
Bão:	hình thành từ những dòng hải lưu ấm. Bão gây gió mạnh, mưa to và sóng lớn.
Đợt nắng nóng:	xảy ra khi trời nắng gắt trong nhiều ngày, nhiều tuần và nhiều tháng liền ở một nơi mà trước đó ít có hiện tượng này.
Hạn hán:	là khi không có mưa hoặc mưa rất ít trong nhiều tháng hoặc thậm chí nhiều năm liền ở một nơi và cả vùng đó sẽ không đủ nước.
Điện:	là một loại năng lượng được tạo ra từ các nguồn năng lượng khác như than đá, năng lượng hạt nhân hoặc năng lượng mặt trời.

Phần hướng dẫn dành cho phụ huynh và thầy cô giáo

Chúng tôi xuất bản cuốn sách “Trái đất bị làm sao thế? - Bí ẩn mùa xuân đến sớm” với mong muốn giáo dục thế hệ trẻ về vấn đề trái đất ấm dần lên và kêu gọi các em cùng góp sức để góp phần ngăn chặn hiện tượng đó.

Chúng tôi mong quý thầy cô giáo và các bậc phụ huynh sẽ cùng các em tìm hiểu một số quan niệm cơ bản có trong sách. Dưới đây là một số gợi ý để cha mẹ và thầy cô hướng dẫn các em tiếp tục khám phá vấn đề sau khi đọc xong cuốn sách.

Phần 1: Tìm hiểu về hành tinh và cách nó tác động đến con người

- Em hãy viết một câu chuyện ngắn về việc biến đổi khí hậu tác động đến đời sống của người dân khu phố mình.

Phần 2: Tìm hiểu cách con người tác động đến hành tinh

- Người dân quê em cùng giải quyết vấn đề trái đất ấm dần lên như thế nào?
- Khí hậu nhiều năm trước ở quê em ra sao? Các em hãy trò chuyện với cha mẹ ông bà để có câu trả lời nhé.
- Em hãy tạo bảng “Đo năng lượng” ở nhà hoặc ở trường bằng cách liệt kê tất cả các thiết bị điện đang dùng và phân loại theo mức tốn điện nhiều hay ít, đồng thời ghi chú thời gian sử dụng tương ứng của mỗi thiết bị trong ngày. Sau đó, em hãy xem có cách nào ít tốn điện hơn không để giảm mức tiêu thụ điện.
- Em hãy suy nghĩ xem vật dụng ở đâu mà có. Cần những nguyên liệu thô nào để tạo ra những vật dụng ấy? Chẳng hạn, giấy được làm từ cây. Cây xanh bị đốn hạ được chuyển đến các nhà máy sản xuất giấy và các nhà máy này cần rất nhiều năng lượng để hoạt động...
- Em hãy tìm hiểu vấn đề rác thải. Tất cả các loại rác mà chúng ta thải ra sẽ được chuyển đến đâu? Nó sẽ tác động trái đất như thế nào?

Phần 3: Tại sao trái đất ấm dần lên là vấn đề cần được quan tâm?

- Để hiểu rõ hơn về tác hại của bão lũ và hạn hán, em hãy tìm hiểu về vòng tuần hoàn nước. Thầy cô và cha mẹ sẽ chỉ cho các em xem cách nước chuyển thành thể rắn (đông đá) và thể khí (nước bốc hơi khi đun nóng) và giải thích cho các em biết về sự bay hơi và ngưng tụ.
- Em hãy nghĩ đến ảnh hưởng của trái đất ấm dần lên ở những nơi khác. Nếu tất cả núi băng ở hai cực tan chảy hết, thì quốc gia của em sẽ bị ảnh hưởng như thế nào?

Phần 4: Chúng ta có thể làm gì để cứu hành tinh này?

- Em hãy đi chợ hoặc siêu thị cùng cha mẹ và so sánh xem món hàng nào thân thiện hơn với môi trường. Em hãy tìm hiểu lý do vì sao. Có bao nhiêu món hàng được bao bì, đóng gói để rồi sau đó bị ném đi một cách lãng phí?
- Các em cùng nghĩ xem mình có thể làm gì ở nhà, ở trường học để giúp giảm “nhiệt” cho trái đất nhé.

Việc làm của các em tuy nhỏ nhưng cũng có thể giúp cho hành tinh không bị nhấn chìm.

Điều này đòi hỏi sự thay đổi, nỗ lực, đôi khi là cả sự hy sinh.

Nên khuyến khích các em bắt đầu có những hành động nhỏ vừa sức mình. Chúng ta hãy trao quyền cho các em để cùng nhau giải quyết vấn đề chứ không phải gây ra vấn đề.